

Вплив сучасних цифрових технологій на розвиток судової почеркознавчої експертизи

Ірина Іванська

судова експертка сектору почеркознавчих досліджень, лабораторія криміналістичних досліджень, ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-4328-1764>,
e-mail: irairusichka@gmail.com

Олена Дробишева

старша наукова співробітниця сектору почеркознавчих досліджень, лабораторія криміналістичних досліджень, ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0447-0408>, e-mail: 13335789@ukr.net

Оксана Мацюк

старша судова експертка сектору почеркознавчих досліджень, лабораторія криміналістичних досліджень, ННЦ «ІСЕ ім. Засл. проф. М. С. Бокаріуса» Мін'юсту України, м. Харків, Україна,
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0948-3777>, e-mail: baffich@ukr.net

Зазначено, що збереження рукописної й підписної практики є важливим для забезпечення справедливості й захисту прав людини. Наголошено на важливості зберегти баланс між розвитком цифрових технологій і традиційними методами письма для забезпечення безпеки та правосуддя в сучасному світі.

Ключові слова: почеркознавча експертиза; рукописні тексти; підпис; ідентифікаційні почеркові ознаки; писемна та підписна практика.

Influence of Modern Digital Technologies on the Development of Forensic Handwriting Examination

Iryna Ivanska, Olena Drobysheva, Oksana Matsiuk

The paper notes that preservation of handwriting and signature practices is important for ensuring justice and protecting human rights. The authors emphasize the significance of maintaining a balance between the development of digital technologies and traditional writing methods to ensure security and justice in the modern world.

Keywords: forensic handwriting examination; handwritten texts; signature; handwriting identification signs; writing and signature practice.

Протягом шляху розвитку людства впровадження в життя наукових і технічних досягнень виступає як необхідна умова вдосконалення суспільних відносин. У цифрову епоху особливо помітним стає проникнення сучасних технологій у всі сфери людської діяльності. Інформаційні технології успішно та дуже швидко проникають у соціально-економічну галузь, державне управління, бізнес, охорону здоров'я, освіту та інші сфери суспільного життя.

Щодо цього судова експертиза нерідко стає тією областю, яка інтегрує нові знання, адаптуючи їх до своїх предметів дослідження [1].

У судовій системі, де почеркознавча експертиза відіграє важливу роль у процесі правозастосування і є одним із найбільш ефективних засобів доказування, заміна рукописної практики цифровими технологіями може призвести до серйозних проблем. Тому пропонуємо розглянути, чому збереження писемної та підписної практики є необхідним для судової почеркознавчої експертизи зокрема та правосуддя загалом.

Загальновідомо, що почерк кожної людини унікальний, він формується під впливом індивідуальних психофізіологічних характеристик, таких як моторика, стиль написання, особисті звички. Судова почеркознавча експертиза базується на можливості порівняння рукописних зразків певної особи й виявленні характерних почеркових ознак, які дають змогу ідентифікувати виконавця рукописного тексту й підпису з метою надання висновку

з питань, що є або будуть предметом судового розгляду [2].

Якщо ж почерк повністю замінити на електронний підпис або автоматизовані шрифти, унікальні риси, які дають змогу експертам виявляти особу виконавця, зникають. Системи цифрової ідентифікації, попри свою зручність, можуть бути вразливими до злому або фальсифікації, що ставить під загрозу безпеку різних документів.

Під загрозою інтересів суб'єктів інформаційних відносин розуміють потенційно можливу подію, процес або явище, яке за допомогою впливу на інформацію або інші компоненти інформаційної системи може прямо або опосередковано призвести до заподіяння шкоди даним того чи того суб'єкта.

Почеркознавча експертиза відіграє ключову роль у багатьох судових справах. Зокрема, вона дає змогу вирішувати питання, пов'язані з підробкою документів (заповітів, боргових розписок та інших важливих паперів), де авторство або автентичність є ключовими. У цих справах установлення виконавця рукописного тексту або підпису є доказом, який може вплинути на вирішення судових конфліктів.

Якщо повністю перейти на цифрові підписи та документи, виникає питання: чи зможуть комп'ютерні технології забезпечити такий самий рівень захисту й доказовості, як це робить традиційне письмове оформлення? Наразі цифрові документи не є достатньо надійними для того, щоб повністю замінити в повсякденному

житті документи, виконані або за-свідчені рукописним способом.

У світі, де цифрові дані можуть бути зламані, підроблені або змінені без слідів, рукописний текст і підпис забезпечують додатковий рівень безпеки офіційності та юридичної значущості документів. Рукописний документ важче підробити без спеціальних знань і навичок, а підробка підпису може бути легко виявлена судовими експертами через детальний аналіз почерку. У цьому сенсі рукописні тексти й підписи є більш надійними з позицій автентичності, ніж цифрові.

Збереження рукописної та підписної практики також важливе для правової системи через можливість перевірки давніх документів. Історичні правові документи та угоди, написані від руки, залишаються джерелом інформації та доказів, які не можна перевести в цифровий формат без втрати частини їхньої важливості та автентичності.

Хоча технології значно полегшують життя та підвищують ефективність у багатьох галузях, вони також створюють нові загрози. Наприклад, розвиток сучасних нанотехнологій дає змогу створювати документи шляхом технічного монтажу, які виглядають цілком автентичними. Це відкриває нові можливості для злочинців, які можуть застосовувати ці технології для фальсифікації документів.

Традиційна почеркознавча експертиза, основним завданням якої є ідентифікація виконавця рукописного тексту й підпису [3], є однією з ефективних форм боротьби

з такими злочинами. Вона дає змогу виявити не лише підробки, а й різні інші незаконні дії, пов'язані з документами. Якщо суспільство повністю перейде на цифрові форми комунікації та відмовиться від рукописних документів, воно може втратити важливий інструмент для забезпечення правосуддя.

Також необхідно зазначити, що збереження рукописної та підписної практики важливе не лише з позиції юридичної, але й із психологічної та когнітивної. Дослідження свідчать, що написання від руки допомагає краще засвоювати інформацію, розвиває мислення й концентрацію. Люди, які пишуть від руки, мають більш розвинені навички оброблення інформації, що робить їх більш уважними до деталей і краще підготовленими для аналізу складних документів. У світі цифрових технологій ці навички можуть поступово зникати, що негативно вплине на якість юридичних і експертних рішень.

Ураховуючи наведене вище, можна дійти висновку, що збереження рукописної й підписної практики є важливим для забезпечення справедливості й захисту прав людини. Унікальність властивостей почерку, висока якість і науковість проведення почеркознавчих досліджень із питань ідентифікації виконавця рукописного тексту або підпису є незамінним елементом судової системи. Цифрові технології, попри свою зручність, не можуть повністю замінити рукописні документи, особливо у сферах, де необхідна максимальна

точність і автентичність доказів. Тому важливо зберегти баланс між розвитком цифрових технологій і традиційними методами письма для забезпечення безпеки та правосуддя в сучасному світі.

Перелік джерел посилання

1. Коновалова В. О. Тенденції розвитку судової експертизи. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики*. 2008. Вип. 8. С. 99—102.
2. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12#Text> (дата звернення: 01.10.2024).
3. Науково-методичні рекомендації з питань підготовки та призначення судових експертиз та експертних досліджень : затв. наказом Мін'юсту України від 08.10.1998 р. № 53/5 (зі змін. та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98#Text> (дата звернення: 01.10.2024).